

УДК 343.241

В. І. Тютюгін, кандидат юридичних наук, професор кафедри кримінального права № 1 Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого, м. Харків;
О. В. Ус, кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри кримінального права № 1 Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ ЗА НЕЗАКІНЧЕНИЙ ЗЛОЧИН ТА ЗА ЗЛОЧИН, ВЧИНЕНИЙ У СПІВУЧАСТІ

Розглянуті проблеми призначення покарання за незакінчений злочин та за злочин, вчинений у співучасті, проаналізовані спеціальні (додаткові) правила, які суд повинен враховувати при призначенні покарання у наведених випадках, вироблені окремі правила призначення покарання на підставі статті 68 КК України.

Ключові слова: призначення покарання, ступінь тяжкості діяння, ступінь здійснення злочинного наміру, причини недоведення злочину до кінця, характер та ступінь участі співучасників у злочині.

Законом України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо гуманізації кримінальної відповідальності» від 15 квітня 2008 р.¹ було внесено зміни до низки норм Загальної і Особливої частин КК України, серед яких і положення, що регламентують призначення покарання за незакінчений злочин. Ці приписи кримінального закону потребують тлумачення з метою правильного їх застосування і вироблення єдності практики призначення покарання.

Слід зазначити, що в ст. 68 КК встановлені спеціальні правила (особливі вимоги), якими має керуватися суд при призначенні покарання за незакінчений злочин, а також за злочин, вчинений у співучасті. При цьому якщо в ч. 1 ст. 68 КК закріплені ті чинники, які повинен урахувати суд при призначенні покарання за незакінчений

¹ Уряд. кур'єр. — 2008. — 7 трав. (№ 83).

злочин, то в частинах 2 і 3 ст. 68 КК встановлено той максимум покарання, в межах якого воно може бути призначено судом у таких випадках. Частина 4 ст. 68 КК присвячена регламентації призначення покарання за злочин, вчинений у співучасті. Розглянемо докладніше ці положення КК.

Призначення покарання за незакінчений злочин. Відповідно до ч. 1 ст. 68 КК при призначенні покарання за незакінчений злочин суд, керуючись положеннями статей 65–67 КК, враховує ступінь тяжкості вчиненого особою діяння, ступінь здійснення злочинного наміру та причини, внаслідок яких злочин не було доведено до кінця.

Передусім слід зазначити, що у ч. 1 ст. 68 КК перелічені чинники, які, керуючись положеннями статей 65–67 КК, повинен врахувати суд при призначенні покарання за незакінчений злочин, а саме: а) ступінь тяжкості вчиненого особою діяння; б) ступінь здійснення злочинного наміру; в) причини, внаслідок яких злочин не було доведено до кінця. Ці спеціальні (додаткові) правила суд повинен врахувати незалежно від того, про яку стадію вчинення злочину йдеться — готування до злочину чи замах на нього.

1. *Ступінь тяжкості вчиненого особою діяння*, на наш погляд, характеризується трьома моментами:

а) категорією тяжкості, до якої належить даний злочин відповідно до ст. 12 КК (злочин невеликої або середньої тяжкості, тяжкий чи особливо тяжкий);

б) ступенем тяжкості даного виду злочинів порівняно з іншими видами злочинів такої ж категорії тяжкості. Наприклад, особливо тяжкими злочинами є умисне вбивство (ст. 115 КК), зґвалтування (частини 3 і 4 ст. 152 КК), крадіжка, вчинена в особливо великих розмірах або організованою групою (ч. 5 ст. 185 КК), і багато інших злочинів. Проте порівняння суспільної небезпечності даних видів злочинів свідчить, що в умисного вбивства вона вища, ніж у інших злочинів;

в) ступенем тяжкості конкретного злочину порівняно зі ступенем тяжкості інших злочинів даного ж виду. Так, наприклад, крадіжки на суму 182 тис. грн і на суму 1 млн грн є злочинами, які мають

однакову кваліфікацію — крадіжка в особливо великих розмірах (ч. 5 ст. 185 КК). Проте зрозуміло, що крадіжка на суму 1 млн грн є більш суспільно небезпечною, бо розмір завданої шкоди значно більший.

2. *Урахування судом ступеня здійснення злочинного наміру* припускає, що при призначенні покарання за незакінчений злочин суд має врахувати:

а) вид незакінченого злочину, тобто ту його стадію, на якій злочин було припинено (готування або закінчений чи незакінчений замах);

б) ступінь реалізації злочинного наміру в межах однієї й тієї ж стадії незакінченого злочину.

Вочевидь, що готування до злочину є менш небезпечним порівняно із замахом на вчинення того самого злочину, а небезпечність закінченого (*невдалого*) замаху є вищою порівняно з незакінченим (*перерваним*), що і має позначитися на обраній судом мірі покарання. Проте і в межах однієї й тієї стадії злочину ступінь небезпечності вчиненого може бути різним залежно від розміру (обсягу) заподіяної шкоди, способу вчинення та характеру й інтенсивності вчинених дій. Так, готування до крадіжки може полягати лише у з'ясуванні того, в який час потерпілий відсутній вдома, а може проявитися й у ретельній розробці плану цієї крадіжки, підшукуванні співучасників, створенні злочинної групи, виготовленні знарядь злому тощо. При закінченому замаху наслідки злочину можуть або взагалі не настати (промах при пострілі з метою вбивства), або настати, але в меншому обсязі (розмірі), ніж передбачено у диспозиції (внаслідок того ж пострілу потерпілому були заподіяні тяжкі тілесні ушкодження). Крім того, суд має врахувати ступінь відмінності суспільно небезпечних наслідків, які настали, від тих, які особа мала на меті досягти (наприклад, якщо винний замислив викрадення 1000 грн, а викрав в одній ситуації 50, а в іншій 950 грн, обидва випадки є замахом на крадіжку, проте у другому випадку ступінь здійснення наміру є більшим). Зазначені обставини істотно впливають на ступінь тяжкості вчиненого діяння, характеризують різний ступінь реалізації злочинного наміру, а тому мають бути

враховані судом при призначенні покарання за незакінчений злочин.

3. *Причини, внаслідок яких злочин не було доведено до кінця.* Кожен незакінчений злочин припиняється з причин, що не залежать від волі винного. Проте характер цих причин впливає на ступінь суспільної небезпечності діяння і (або) особи винного. Зазначені причини можуть бути як пов'язані, так і не пов'язані з поведінкою самого винного, і з цієї точки зору належатимуть до причин суб'єктивного чи об'єктивного порядку. Перші характеризують ступінь активності самого винного при вчиненні злочину, інтенсивність та цілеспрямованість його злочинної поведінки, рівень його підготовленості та оснащеності до злочину, здатність долати перешкоди й домагатися результату. Другі свідчать про те, що злочин не був доведений до кінця не тому, що сам винний не мав достатнього «злочинного» досвіду чи необхідних «злочинних навичок», а через певні зовнішні обставини (активний опір потерпілого, втручання сторонніх осіб, своєчасне затримання винного тощо). Названі причини в кожному конкретному випадку свідчать про різний ступінь небезпечності як діяння, так і особи винного і, отже, повинні бути враховані судом при призначенні покарання за незакінчений злочин.

Далі. У частинах 2 і 3 ст. 68 КК встановлюється максимум покарання, в межах якого воно може бути призначено судом за незакінчений злочин. Ці граничні межі диференційовані в законі залежно від стадії такого злочину, тому за готування до злочину (ч. 2 ст. 68 КК) строк або розмір покарання складає половину, а за замах (ч. 3 ст. 68 КК) — дві третини максимального строку або розміру найбільш суворого виду покарання, передбаченого санкцією статті (частини статті) Особливої частини КК.

Як бачимо, на законодавчому рівні обмежується караність діяння стосовно максимальної межі найбільш суворого виду покарання, передбаченого в санкції, з урахуванням того, що злочин був незакінченим: готуванням (ч. 1 ст. 14 КК) або замахом (ст. 15 КК). Цілком природно, що незакінчений злочин є менш суспільно небезпечним порівняно із закінченим хоча б уже тому, що або ще не вчи-

нені всі дії (бездіяльність), або не настали наслідки, передбачені законом. Тому абсолютно зрозумілим є прагнення законодавця відбити цей знижений ступінь тяжкості незакінченого злочину в його караності й, завдяки цьому, певною мірою обмежити суддівський розсуд при призначенні покарання за готування до злочину чи замах на нього. Водночас нерідко трапляються випадки, коли особливо тяжкий злочин (наприклад, убивство за обтяжуючих обставин) не доводиться до кінця лише завдяки зусиллям (іноді надзвичайним) самого потерпілого або інших осіб (працівників правоохоронних органів, лікарів тощо), а потерпілий від такого незакінченого злочину внаслідок замаху на його життя залишається назавжди прикутим до ліжка. Між тим із приписів частин 2 і 3 ст. 68 КК випливає, що застосування зазначених тут правил призначення (зниження) покарання є не правом, а *обов'язком* суду незалежно від того, який за тяжкістю вчинено незакінчений злочин і завдяки яким (хоча завжди й незалежним від волі винного) причинам цей злочин не було доведено до кінця. На нашу думку, такий підхід надзвичайно спрощує і певним чином навіть необґрунтовано формалізує вирішення цього питання. Ось чому було б доцільно не покладати на суд обов'язку, а наділити його *правом* пом'якшувати покарання в межах, передбачених частинами 2 і 3 ст. 68 КК, з урахуванням ступеня тяжкості вчиненого діяння, ступеня здійснення злочинного наміру та причин, унаслідок яких злочин не було доведено до кінця, тобто з огляду на ті обставини, які, до речі, прямо вказані в ч. 1 ст. 68 КК.

Із приписів частин 2 і 3 ст. 68 КК випливає:

1) вони стосуються лише випадків учинення особою незакінченого злочину — готування або замаху, але обходять готування до злочину невеликої тяжкості, яке згідно з ч. 2 ст. 14 КК не тягне за собою кримінальної відповідальності;

2) зниження за незакінчений злочин максимального строку (розміру) найбільш суворого виду покарання, передбаченого в санкції статті (частини статті) Особливої частини КК, є не правом, а *обов'язком* суду;

3) гранична межа такого зниження складає: *за готування* до злочину — *половину*, а *за замах* — *дві третини* максимального

строку (розміру) найбільш суворого виду покарання, передбаченого санкцією статті (частини статті) Особливої частини КК. Слід зазначити, що відповідно до абз. 2 п. 6¹ постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику призначення судами кримінального покарання» від 24 жовтня 2003 р. № 7 (зі змінами, внесеними постановами від 10 грудня 2004 р. № 18 та від 12 червня 2009 р. № 8) правила частин 2 і 3 статті 68 КК не можуть бути застосовані при призначенні покарання особі, яка у віці 18 і більше років вчинила злочин, за який передбачено найбільш суворий вид покарання — довічне позбавлення волі, оскільки цей вид покарання є таким, що виключає можливість визначення його половини чи двох третин;

4) зниження стосується лише *основного* виду покарання й обходить додаткове. Тому, якщо в санкції поряд із основним передбачено й додаткове покарання, то при зниженні покарання за незакінчений злочин останнє судом до уваги не береться;

5) у разі здійснення такого зниження у розрахунок приймається тільки *максимальна межа* і тільки того *найбільш суворого виду* основного покарання, яке передбачено у відповідній санкції. Тому, якщо санкція є альтернативною, суд зобов'язаний знизити (до половини або до двох третин) максимальний строк (розмір) лише найбільш суворого виду основного покарання з числа тих декількох, які у цій санкції передбачені. Інші ж (менш суворі) види основних покарань, передбачені в санкції, можуть бути призначені судом без обмеження їх максимальних строків (розмірів), встановлених в санкції статті Особливої частини КК. Наприклад, якщо призначається покарання за замах на крадіжку, то строк найбільш суворого виду покарання, передбаченого в санкції ч. 1 ст. 185 КК (позбавлення волі до трьох років), не може перевищувати двох третин максимальної його межі (два роки), тоді як інші види покарань (штраф, громадські, виправні роботи, арешт) можуть бути призначені судом без обмеження їх максимальних строків (розмірів), встановлених у цій санкції.

Хоча застосування частин 2 і 3 ст. 68 КК і має обов'язковий для суду характер, однак із приписів закону випливає, що вони стосуються випадків призначення лише таких видів покарань, які мають

строковий характер (наприклад, позбавлення волі) або призначаються у певному *розмірі* (наприклад, штраф). Тому застосування частин 2 і 3 ст. 68 КК виключається у разі засудження за незакінчений злочин за тими статтями КК, в санкціях яких найбільш суворим видом покарання є *довічне позбавлення волі* (ст. 112, ч. 2 ст. 115, ч. 3 ст. 258, статті 348, 379, 400, ч. 4 ст. 404, ч. 2 ст. 438, ч. 2 ст. 439, ч. 1 ст. 442, ст. 443 КК), бо останнє має безстроковий (невизначений строком чи розміром) характер.

У статтях 99–102 КК встановлені знижені максимальні межі тих видів покарань, які можуть бути призначені неповнолітнім. Тому, якщо в санкції Особливої частини КК передбачений такий максимум найбільш суворого виду покарання, який є більш високим, ніж максимальна його межа, передбачена в статтях 99–102 КК, то при застосуванні положень ч. 1 і ч. 3 ст. 68 КК слід виходити із тих максимальних строків (розмірів) покарання, які встановлені не в санкції статті Особливої частини КК, а в статтях 99–102 КК. Наприклад, у санкції ч. 2 ст. 122 КК максимальний строк позбавлення волі становить п'ять років, але згідно з п. 2 ч. 3 ст. 102 КК неповнолітньому за цей злочин середньої тяжкості позбавлення волі може бути призначено на строк не більше чотирьох років. Саме з останнього строку слід виходити і в разі зниження покарання неповнолітньому за правилами частин 2 і 3 ст. 68 КК.

У разі вчинення незакінченого злочину за наявності обставин, зазначених у ч. 3 ст. 43 КК, виникає питання про *одночасне* застосування правил, встановлених як ч. 3 ст. 43, так і частинами 2 і 3 ст. 68 КК, при вирішенні якого слід виходити з того, що за приписами як першої, так й другої з цих статей КК зниження покарання має *обов'язковий* характер. Системний аналіз зазначених норм свідчить, що при призначенні покарання в ситуаціях, коли є підстави для одночасного їх застосування, зниження максимального строку позбавлення волі за ч. 3 ст. 43 КК повинно здійснюватися, виходячи з того його максимуму, який передбачений в ч. 2 і ч. 3 ст. 68 КК *за незакінчений злочин* — тобто половина (ч. 3 ст. 43 КК) *від половини при готуванні* (ч. 2 ст. 68 КК) до злочину або половина (ч. 3 ст. 43 КК) *від двох третин при замаху* (ч. 3 ст. 68 КК) на злочин. Напри-

клад, якщо особа на виконання спеціального завдання з метою попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації вчинила у складі такої групи замах на заподіяння тяжких тілесних ушкоджень (ч. 2 ст. 121 КК), то їй може бути призначено максимальне покарання у виді позбавлення волі на строк не більше 3 років і 4 місяців.

У разі вчинення *незакінченого злочину* за наявності обставин, передбачених ст. 691 КК, виникає питання про *одночасне* застосування правил, встановлених частинами 2 і 3 ст. 68 та ст. 69¹ КК, при вирішенні якого слід виходити з того, що за приписами як першої, так і другої з цих статей КК зниження покарання має *обов'язковий* характер. Системний аналіз зазначених норм свідчить, що при призначенні покарання в ситуаціях, коли є підстави для одночасного їх застосування, зниження покарання за ст. 691 КК повинно здійснюватися виходячи з того максимального строку (розміру) найбільш суворого виду покарання, який передбачений в частинах 2 і 3 ст. 68 КК за *незакінчений злочин* — тобто *дві третини* (ст. 69¹ КК) від половини за готування (ч. 2 ст. 68 КК) до злочину або *дві третини* (ст. 69¹ КК) *від двох третин за замах* (ч. 3 ст. 68 КК) на злочин. Наприклад, якщо особа вчинила готування до крадіжки, а потім щиро покалася, активно сприяла розкриттю цього незакінченого злочину, визнала свою вину, і крім того її діяння не містить обставин, які обтяжують покарання, то їй може бути призначено максимальне покарання у виді позбавлення волі на строк не більше одного року.

Слід мати на увазі, що при застосуванні частин 2 і 3 ст. 68 КК може скластися ситуація, коли призначене судом покарання за незакінчений злочин за своїм строком (розміром) виявиться навіть нижчим від найнижчої (мінімальної) межі, встановленої для більш суворого виду покарання у конкретній санкції Особливої частини КК. Це обумовлено конструкцією цілої низки санкцій. Наприклад, у санкції ч. 4 ст. 185 КК передбачено позбавлення волі на строк від п'яти до восьми років, тому при призначенні покарання за готування до цього злочину максимальний строк позбавлення волі не може перевищувати чотирьох років. І хоча при цьому покарання виявля-

ється нижчим від найнижчої межі, встановленої в санкції, однак призначення його на такий строк цілком узгоджується з положеннями ч. 2 ст. 68 КК. При цьому немає потреби, щоб мали місце підстави для застосування ст. 69 КК, і посилання на останню у вироку в цих випадках є зайвим.

Зниження строку (розміру) найбільш суворого виду покарання за незакінчений злочин має свої межі тому, що, як і в інших подібних випадках (наприклад, при застосуванні ст. 69 КК), суд *не має права* на підставі частин 2 і 3 ст. 68 КК *призначити покарання нижче від найнижчої межі, встановленої для відповідного виду покарання в нормах Загальної частини КК*, бо інше рішення суперечило б як загальним засадам призначення покарання (п. 2 ч. 1 ст. 65 КК), так і нормам, що встановлюють мінімальні межі видів покарань (статті 53, 55–63 КК). Тому якщо, наприклад, особа вчинила замах на умисне пошкодження ліній зв'язку (ст. 360 КК) і покарання їй призначається з урахуванням ст. 691 КК, то максимальна його межа становить не 10 місяців, а один рік обмеження волі, бо це мінімальний розмір цього покарання, передбачений у Загальній частині КК (ч. 2 ст. 61 КК).

Застосування правил, передбачених частинами 2 і 3 ст. 68 КК, можливе лише при призначенні покарання за окремий (одиночний) злочин, у тому числі і незакінчений. Тому, якщо особа вчинила декілька незакінчених злочинів, положення частин 2 і 3 ст. 68 КК можуть застосовуватися при призначенні покарання за кожен із них, а визначення остаточного покарання за сукупністю цих злочинів здійснюється за правилами ст. 70 КК. При цьому слід ураховувати, що ч. 2 ст. 70 КК не містить яких-небудь спеціальних застережень стосовно строку покарання, остаточного визначеного шляхом складання покарань за сукупністю незакінчених злочинів. Тому, якщо особа вчинила декілька незакінчених злочинів, то за кожний окремий із них покарання призначається з дотриманням вимог частин 2 і 3 ст. 68 КК, однак остаточне покарання, призначене за сукупністю цих незакінчених злочинів шляхом складання, повинно визначатися у межах, передбачених саме ч. 2 ст. 70 КК, — тобто у межах, встановлених санкцією статті (частини статті) Особливої частини КК.

Призначаючи покарання за правилами ч. 2 або ч. 3 ст. 68 КК, суд повинен *мотивувати* свої рішення і *послатися* у вирок на ці норми закону. Але можливість зниження максимального строку (розміру) найбільш суворого виду покарання за незакінчений злочин за правилами частин 2 і 3 ст. 68 КК не виключає призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом, якщо за справою є підстави для застосування ст. 69 КК.

Призначення покарання за злочин, вчинений у співучасті. Відповідно до ч. 4 ст. 68 КК при призначенні покарання співучасникам злочину суд, керуючись положеннями статей 65–67 КК, додатково враховує: а) характер та б) ступінь участі кожного з них у вчиненні злочину.

Хоча закон і не встановлює якихось особливих підстав відповідальності за співучасть, проте з урахуванням того, що посягання здійснюється спільними зусиллями декількох суб'єктів, а «внесок» кожного з них у досягнення спільного результату може бути різним, ч. 4 ст. 68 КК приписує суду, крім іншого (статті 65–67 КК), враховувати при призначенні покарання *характер та ступінь участі* у вчиненні злочину кожного із співучасників.

Урахування *характеру участі* у вчиненні злочину припускає встановлення й оцінку з точки зору небезпечності конкретної (функціональної) ролі, яку здійснював у злочині той чи інший його співучасник (виконавець, організатор, підбурювач або пособник). Встановлення ролі кожного із співучасників у спільному злочині й оцінка його «особистого внеску» характеризують *якісний* рівень небезпечності його участі у злочині, що дозволяє суду визначити та врахувати у вирок *характер* цієї участі.

За загальним правилом, у ст. 27 КК законодавець розташував співучасників за ступенем їх суспільної небезпечності. Судова практика визнає, що найбільшу небезпечність при вчиненні злочину у співучасті, як правило, становить його організатор. Не менш значний внесок у вчинення злочину вносить і його виконавець (співвиконавець), безпосередніми зусиллями якого реалізується загальний (спільний) злочинний намір. Роль підбурювача й пособника визнається, як правило, менш небезпечною. Проте стверджу-

вати це в кожному конкретному випадку значить покласти в основу індивідуалізації покарання формальний підхід. Тому досить обґрунтовано законодавець не зв'язує судові органи *ззадалегідь встановленими формальними критеріями* для визначення покарання співучасникам і не вимагає його обов'язкового підвищення або зниження залежно від виконаної кожним із них тієї чи іншої ролі у спільному злочині. Крім того, при вчиненні конкретного злочину співучасник може виконувати відразу декілька ролей (наприклад, бути одночасно і підбурювачем, і пособником) і тоді змінюється не тільки характер його участі у злочині, а й значно підвищується ступінь небезпечності особи винного, що, безумовно, має позначитися на мірі призначеного йому покарання.

Дії співучасника, який виконує певну роль у злочині, можуть бути різними за своїм змістом, обсягом та інтенсивністю, тому ч. 4 ст. 68 КК приписує враховувати при призначенні покарання не лише характер, а й *ступінь участі* у злочині кожного із співучасників. Установлення змісту й обсягу дій, фактично вчинених співучасником, який виконував конкретну роль у злочині, і оцінка на їх підставі рівня активності та інтенсивності його поведінки характеризують *кількісний* рівень небезпечності його участі в злочині, що дозволяє суду визначити та врахувати у вироку *ступінь* цієї участі.

Так, небезпечність дій конкретного співучасника значно підвищується, якщо він, будучи, наприклад, організатором, не тільки створює злочинну групу, а й фінансує злочинну діяльність, розробляє її план, розподіляє ролі між співучасниками, безпосередньо керує ними на місці вчинення злочину і забезпечує приховування діяльності цього злочинного угруповання. Якщо у злочині беруть участь два пособники, один з яких, наприклад, лише дає пораду, коли краще вчинити крадіжку, а інший відключає сигналізацію, надає знаряддя злочину й обіцяє збути викрадене, то, очевидно, що ступінь тяжкості вчинених ними діянь є різним, що й повинно позначитися на мірі призначеного кожному з них покарання.

У зв'язку з цим щодо діяльності конкретного співучасника (виконавця, організатора, підбурювача чи пособника) необхідно зазначити, що характер його участі в усіх випадках однаковий, ступінь

же участі в кожному випадку є різним. Саме тому характер участі співучасника у злочині виступає лише певним орієнтиром для визначення міри покарання. Остаточню ж міру покарання має обиратися судом з урахуванням ступеня участі у злочині, який характеризується обсягом діяльності співучасника при вчиненні своєї ролі.

Насамкінець зазначимо, що наявність в Особливій частині КК норм, які встановлюють відповідальність за вчинення злочину організованою групою та злочинною організацією, не свідчить про те, що кожен з учасників такого об'єднання виконує однакову роль у злочині, у зв'язку з цим врахування судом при призначенні покарання кожному із учасників вказаних злочинних об'єднань положень ч. 2 ст. 68 КК є також обов'язковим.

Рассмотрены проблемы назначения наказания за неоконченное преступление и за преступление, совершенное в соучастии, проанализированы специальные правила, которые суд должен учитывать при назначении наказания в указанных случаях; сформулированы требования, которые необходимо учитывать при назначении наказания на основании статьи 68 УК Украины.

The problems of awarding punishment are considered for an unfinished crime and for a complicity crime, the special rules which a court must take into account at setting punishment in the resulted cases are analysed, the separate rules of awarding punishment are mined-out on the basis of the Article 68 of Criminal Code of Ukraine.

Рекомендовано до опублікування на засіданні сектору дослідження кримінально-правових проблем боротьби зі злочинністю ІВПЗ НАПрН України (протокол № 4 від 20 січня 2010 р.).

Рецензент — кандидат юридичних наук, доцент Л. М. Демидова.